

Uchwała z dnia 27 lutego 2008 r., III CZP 139/07

Sędzia SN Jacek Gudowski (przewodniczący, sprawozdawca)

Sędzia SN Jan Górowski

Sędzia SA Michał Kłos

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Jolanty C. przeciwko Janowi C. o rozwód, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 27 lutego 2008 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w Szczecinie postanowieniem z dnia 31 października 2007 r.:

„Czy w sprawie o rozwód, w której właściwym do rozpoznania jest sąd w składzie jednego sędziego i dwóch ławników, postanowienie w przedmiocie udzielenia zabezpieczenia wydane na posiedzeniu niejawnym może wydać przewodniczący?”

podjął uchwałę:

Wniosek o udzielenie zabezpieczenia w sprawie o rozwód sąd pierwszej instancji rozpoznaje na posiedzeniu niejawnym w składzie jednego sędziego jako przewodniczącego i dwóch ławników.

Uzasadnienie

W sprawie o rozwód Sąd Okręgowy w Koszalinie rozpoznał w dniu 14 sierpnia 2007 r. na posiedzeniu niejawnym, w składzie jednego sędziego, wniosek powódki o zabezpieczenie roszczenia alimentacyjnego. Rozpoznając zażalenie pozwanego na postanowienie wydane na tym posiedzeniu, uwzględniające wniosek, Sąd Apelacyjny w Szczecinie powziął poważne wątpliwości, którym dał wyraz w przedstawionym Sądowi Najwyższemu zagadnieniu prawnym, przytoczonym na wstępie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Główną przyczyną wątpliwości Sądu Apelacyjnego jest fakt, że art. 736 k.p.c., który stanowił, iż w sprawach rozpoznawanych przez sąd w składzie trzyosobowym

przewodniczący może, w wypadku niecierpiącym zwłoki, sam wydać zarządzenie tymczasowe, nie znalazł odpowiednika w stanie prawnym ustanowionym ustawą z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 172, poz. 1804), obowiązującą od dnia 5 lutego 2005 r. Powstał w związku z tym problem składu sądu, w jakim następuje rozpoznanie wniosku o udzielenie zabezpieczenia, a próby jego rozwiązania w piśmiennictwie nie dają jednoznacznego wyniku, jakkolwiek przeważa pogląd, że właściwy jest sąd działający w takim składzie, w jakim rozpoznaje sprawę co do jej istoty.

Rozstrzygając ten problem, a więc analizując skutki wywołane uchynieniem art. 736 k.p.c., a ściślej – zmianą jego treści, bo obecnie ten przepis normuje zupełnie inną materię, należy przede wszystkim skupić się na kwestii, jakie było znaczenie tego przepisu przed wejściem w życie ustawy z dnia 2 lipca 2004 r., w szczególności w kontekście art. 47 § 2 k.p.c. Obecnie, po zmianie dokonanej ustawą z dnia 15 marca 2007 r. o zmianie ustawy – kodeks postępowania cywilnego, ustawy – kodeks postępowania karnego oraz zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 112, poz. 766), przepis ten nosi oznaczenie „47 § 3”.

Skład sądu właściwy do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji został określony w art. 47 § 1, 3 i 4 (obecnie art. 47 § 1, 2 i 4) k.p.c., z zastrzeżeniem określonym w art. 47 § 2 (obecnie art. 47 § 3) k.p.c., zgodnie z którym postanowienia poza rozprawą oraz zarządzenia wydaje przewodniczący. Artykuł 47 § 2 (§ 3) k.p.c. regulował (reguluje) skład sądu orzekający poza rozprawą w kwestiach formalnych, niedotyczących istoty sporu, które są zawsze rozstrzygane w formie postanowienia lub zarządzenia (art. 354 i 362 k.p.c.). Z tych względów mógł więc być – na podstawie art. 13 § 2 k.p.c. – odpowiednio stosowany w postępowaniu zabezpieczającym tylko w odniesieniu do kwestii formalnych rozstrzyganych na posiedzeniu niejawnym (np. do odrzucenia lub zwrotu wniosku), nie było natomiast podstaw do jego stosowania w wypadku orzekania co do meritum wniosku o zabezpieczenie, tj. o jego zasadności lub bezzasadności; o składzie sądu decydował wówczas art. 47 § 1 i 3 i jego późniejsze odpowiedniki.

Przedstawiony kontekst normatywny pozwala określić miejsce oraz funkcję art. 736 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym przed wejściem w życie ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. Należy przyjąć, że dotyczył on orzekania o zasadności wniosku o zabezpieczenie i w tym zakresie – dopuszczając wydanie przez przewodniczącego

na posiedzeniu niejawnym zarządzenia tymczasowego w sprawie rozstrzyganej w składzie trzyosobowym – ustanawiał ściśle określony wyjątek od reguł ustalonych w art. 47, dotyczących orzekania co do meritum przez skład kolegiálny. Artykuł 736 k.p.c. był zatem przepisem szczególnym w stosunku do tych przepisów normujących postępowanie procesowe, które przewidywały kolegiálny skład sądu przy orzekaniu co do istoty sprawy (art. 47 § 1, a następnie 47 § 1 i 4 k.p.c.), nie stanowił natomiast przepisu szczególnego wobec art. 47 § 2 k.p.c. Przepis art. 47 § 2 k.p.c. miał więc w okresie obowiązywania art. 736 w poprzednim brzmieniu odpowiednie zastosowanie w postępowaniu zabezpieczającym; regulował wydawanie poza rozprawą przez przewodniczącego postanowień dotyczących kwestii formalnych, ocenianych w ten sposób z punktu widzenia przedmiotu postępowania zabezpieczającego. Uzasadniony jest zatem wniosek, że nowelizacja art. 736 k.p.c. dokonana ustawą z dnia 2 lipca 2004 r., w wyniku której przestała istnieć odrębna regulacja normująca skład sądu w postępowaniu zabezpieczającym, nie zmieniła funkcji art. 47 § 2 (§ 3) k.p.c.

Na marginesie należy zaznaczyć, że funkcja tego przepisu odpowiada w ogólnych zarysach roli jego pierwowzoru, tj. art. XLV § 1 rozporządzenia Prezydenta RP z dnia 29 listopada 1930 r. – przepisy wprowadzające kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 83, poz. 652 ze zm.) w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 20 lipca 1950 r. o zmianie przepisów postępowania w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 38, poz. 349), wykładanego i stosowanego w kontekście art. art. 841 § 3 i 4 d.k.p.c. (art. 859 § 3 i 4 według tekstu jednolitego z 1950 r.) (por. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 1953 r., I C 327/53, „Nowe Prawo” 1953, nr 10, s. 88, oraz z dnia 14 lipca 1953 r., I C 856/53, OSN 1955, nr 2, poz. 17).

W tym stanie rzeczy należy przyjąć, że współcześnie w postępowaniu zabezpieczającym sąd pierwszej instancji orzeka o zasadności (bezzasadności) wniosku o udzielenie zabezpieczenia, a więc co do istoty postępowania zabezpieczającego, w takim składzie, w jakim rozpoznawana jest sprawa, w której dochodzi do zabezpieczenia powództwa, bez względu na to, czy działa na posiedzeniu niejawnym czy na rozprawie (art. 47 § 1, 2 i 4 k.p.c.; obecnie art. 47 § 1, 3 i 4 k.p.c.). W takim samym składzie orzeka rozstrzygając na rozprawie kwestie formalne, nie dotyczące istoty zabezpieczenia, a więc nie dotyczące zasadności wniosku, natomiast poza rozprawą orzeczenia w tym zakresie – oraz zarządzenia –

wydaje przewodniczący (art. 47 § 3 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.). Oczywiście, zasady te nie dotyczą sądu drugiej instancji rozstrzygającego wnioski o udzielenie zabezpieczenia zgłoszone w postępowaniu apelacyjnym, gdyż w tym wypadku o składzie sądu – orzekającego na rozprawie lub posiedzeniu niejawnym, w kwestii formalnej lub merytorycznej – decyduje art. 367 § 3 zdanie pierwsze albo art. 505¹⁰ § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.

Z tych względów Sąd Najwyższy – dostrzegając niedoskonałość analizowanego unormowania, gdyż brak możliwości rozpoznawania wniosków o udzielenie zabezpieczenia przez przewodniczącego składu kolegiального (zawodowego lub ławniczego) i konieczność respektowania terminu określonego w art. 737 k.p.c. zmusza sąd do odbywania osobnych posiedzeń niejawnych w składzie trzyosobowym tylko celem rozpoznania wniosku o udzielenie zabezpieczenia, co obniża sprawność postępowania – podjął uchwałę, jak na wstępie.